ПОЛІТИКА СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ ЩОДО ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИКІВ У ДІАЛОЗІ США – ЛАТИНСЬКА АМЕРИКА (1980-ті – 1990-ті рр.)

Л. В. Журавльова

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

l.v.zhuravlova@npu.edu.ua

ORCID: 0000-0003-1668-2774

Ключові слова: відносини США - Латинська Америка, Латиноамериканський регіон, політика США щодо протидії обігу наркотиків, «війна з наркотиками», незаконний обіг наркотиків у Америках.

У статті розглядається політика США щодо протидії незаконному обігу наркотиків у Західній півкулі та вплив цієї діяльності на відносини між Сполученими Штатами та країнами Латинської Америки. Особлива увага звертається на трансформацію завдань і підходів США до проблеми наркоторгівлі в американському просторі в контексті налагодження діалогу із країнами Андського регіону й Карибського басейну в умовах завершення «холодної війни» та першого десятиліття існування постбіполярної системи. У результаті проведеного дослідження авторка дійшла висновку що, виділення проблеми подолання загрози поширення наркотиків у ранг зовнішньополітичних завдань дозволило уніфікувати погляди урядів США та країн Латинської Америки на методи боротьби із наркоторгівлею. Однак, користуючись слабкістю інститутів країн Андського регіону й Карибського басейну, Сполучені Штати використовували економічні та політичні важелі, які і визначали порядок денний боротьби із незаконним обігом наркотиків.

U.S. POLICY TO COMBAT ILLEGAL DRUG TRAFFICKING IN THE INTER-AMERICAN DIALOGUE

L. Zhuravlova

National Pedagogical Dragomanov University

Key words: U.S. – Latin American relations, the Latin American region, US drug control policies, «war on drugs», illegal drug trade phenomenon in the Americas.

The article is dedicated to the analysis of the US drug control policies in the Western Hemisphere and the impact of these activities on relations between the United States and Latin America. Particular attention is paid to transformation of US goals and approaches to the illegal drug trade phenomenon in the Americas in the context of establishing dialogue with the countries of the Andean region and the Caribbean.

It was emphasized that revitalization efforts of the United States to reduce the supply of illicit drugs in the Americas in the second half of the 1980s. became an accurate reflection of the US government's recognition of the futility of "war on drugs" in previous decades. The US insistence on the supply-reduction model of the US drug control policy has led to spreading of illegal drug trade in the region. Among scientists this phenomenon is called «balloon-effect» – counternarcotics efforts in one location tend to result in drug production moving elsewhere.

The necessity of developing new approaches to the problem of drug trafficking brought an understanding of the need for dialogue with governments of the Latin American countries where drugs are produced and trafficked. In addition to this the increasing threat of violation unstable Latin American democracies directly hurt US foreign policy interests in the region

As a result of the research the author comes to the conclusion that raising the problem of overcoming the threat of drug trafficking in the state of foreign policy tasks allowed to unify the views on methods of combating drug trafficking both governments of the United States and Latin American countries.

Nevertheless, US made good use of the weakness of Latin American countries institutions and used economic and political tools that have determined the agenda for combating drug trafficking for many decades.

Постановка проблеми.

Наприкінці ХХ століття суттєві зміни щодо глобалізації економіки та трансформації міжнародних відносин обумовили поворот у міжамериканських відносинах та самій політиці Сполучених Штатів у латиноамериканському просторі. Із середини 1980-х рр. проблема контролю над нелегальним поширенням наркотиків зайняла чільне місце у системі зовнішньополітичних пріоритетів США. Якщо у роки «холодної війни» центральною лінією політики Сполучених Штатів у Латиноамериканському регіоні було обмеження комуністичного впливу, то в умовах завершення глобального протистояння одним із головних напрямків зусиль американських урядів щодо забезпечення безпеки у Західній півкулі стало запобігання поширенню наркотиків та пов'язаних із цим процесом тенденцій криміналізації та антидемократизації.

Протягом 1990-х років стало очевидним, що наркокартелі неофіційно контролювали політичну та економічну ситуацію у деяких країнах Латиноамериканського регіону, а іноді використовували гроші отримані від виробництва та/або продажу наркотиків для фінансування терористичної діяльності. Усвідомлення експертами генерування сталих зв'язків між наркотрафіком та відмиванням грошей й міжнародним тероризмом змусили США знаходити нові способи співпраці з країнами Латинської Америки щодо скорочення виробництва та продажу незаконних наркотиків.

Пошук витоків формування Сполученими Штатами підходів до протидії незаконному обігу наркотиків у Карибському басейні та Південній Америці є, тим не менш, важливим завданням української історичної науки. Адже, наркоторгівля сьогодні є глобальним явищем і досвід міжамериканської взаємодії щодо її подолання може стати важливою складовою спроб України протистояти цій загрозі. Одночасно дослідження зовнішньополітичної стратегії США у сфері контролю незаконному обігу наркотичних речовин як фактору стабілізації демократичних інститутів держав є необхідним для української дипломатії у її прагненні до формування правової держави.

Аналіз досліджень і публікацій.

Вже наприкінці 1980-х рр. проблема політики США в Андському регіоні щодо протидії незакон-

ному обігу наркотиків стала предметом дослідження американського науковця – Рафаеля Перла¹. До кінця 1990-х рр. оцінка американськими істориками та політологами результатів діяльності США в напрямку обмеження наркотрафіку у латиноамериканському регіоні стала ще більш різкою та поглибленою. Так Пітер Дейл та Джонатан Маршалл зосереджуються на аналізі взаємовпливу наркоторгівлі та присутності військових й службовців ЦРУ у Карибському басейні².

На початку 2000-х рр. більшість американських дослідників проблем наркотрафіку та організованої злочинності в країнах Латинської Америки все частіше наголошували на обмеженості та недієвості заходів здійснюваних Сполученими Штатами щодо протидії незаконному обігу наркотиків у Латиноамериканському регіоні. Так К. Янгерс та Е. Розін – координатори проекту «Наркотики, демократія та права людини» Вашингтонського бюро у справах Латинської Америки (The Washington Office on Latin America) та редактори книги «Наркотики та демократія в Латинській Америці: вплив політики США» обґрунтовували думку, що політика США щодо боротьби із розповсюдженням наркотиків та наркоторгівлі у Латинській Америці є малоефективною й підриває процеси дотримання прав людини та демократизації в регіоні³.

Різним аспектам міжамериканських відносин у сфері незаконного обігу наркотиків присвячені праці дослідниці Бетті Хорвіц⁴.

Аналізу проблем історії, політики та економіки латиноамериканського світу у Росії займаються науковці Інституту Латинської Америки Російської Академії наук. Зокрема питання наркоторгівлі у Латинській Америці розглядається ними у

¹ Perl R. F. Congress, International Narcotics Policy, and the Anti-Drug Abuse Act of 1988 / Raphael Francis Perl // Journal of Interamerican Studies and World Affairs. – 1988. – Vol. 30, no. 2/3. – P. 19 – 51.

² Scott P. Cocaine Politics: Drugs, Armies, and the CIA in Central America / Peter Dale Scott and Jonathan Marshall. – CA: University of California Press, 1998. – 279 p.

³ Youngers C., Rosin E. Drugs and Democracy in Latin America: The Impact of U.S. Policy / Coletta A. Youngers and Eileen Rosin // WOLA Special Report. – November 2004. – P. 2.

⁴ Horwitz B. Change in the Approach to the Drug Problem in the Americas [Electronic Resource] / Betty Horwitz // In book: New Approaches to Drug Policies. – January 2015. – Mode of access: <https://bit.ly/3kvoY7J>

контексті проблеми організованої злочинності і криміналізації регіону⁵.

Серед українських вчених проблеми політики США щодо протидії незаконному обігу наркотиків у Латиноамериканському регіоні фрагментарно висвітлені А. М. Киридон⁶ та К. В. Вакарчук⁷.

Метою даної статті є спроба визначити завдання, підходи, програми, напрямки діяльності урядів США та країн Андського регіону й Карібського басейну щодо протидії незаконному обігу наркотиків у Латиноамериканському регіоні протягом 1980-х – 1990-х рр. та вплив цієї політики на міжамериканські відносини.

Виклад основного матеріалу.

Контроль над наркотиками як зовнішньополітичний фактор отримав своє визнання протягом 1980-х рр. І хоча політика США щодо боротьби із «зловживанням наркотиків» мала місце й у попередні десятиліття, її суть і характер зазнали радикальних змін саме в цей період.

Хоча ще на початку 1970-х рр. Р. Ніксон офіційно оголосив «війну з наркотиками», ідентифікуючи зловживання наркотиками як «громадського ворога №1»⁸, політика, яку проводили його адміністрації на даному напрямку, була черговим етапом у спробах американських урядів обмежити вживання наркотичних речовин самими американцями. Отримавши широкий резонанс у результаті масового споживання наркотичних речовин американськими солдатами, які брали участь у бойових діях у В'єтнамі, проблема контролю державою наркотиків у цей час орієнтувалася на питання попиту на наркотики серед населення й лікування від наркозалежності американців. Закон «Про комплексне запобігання зловживанню наркотиками та контроль» 1970 р.⁹ консолідував попередні акти про наркотики. Більшість його положень стосувалися розмежування наркотич-

них речовин на п'ять категорій в залежності від їх лікарської цінності та потенціалу до виникнення залежності. Певною мірою цей законодавчий документ розділив лікарські засоби за мірою державного обліку контрольованих речовин.

Погоджуючись із думкою більшості дослідників що антинаркотична політика Р.Ніксона збільшила вплив правоохоронних органів у війні з наркотиками через політичні мотиви й негативно позначилася на об'ємах розповсюдження наркотиків, маємо додати, що жорстка позиція президента мала довготривалі наслідки й для налагодження відносин у цьому питанні із країнами Латинської Америки.

Здійснена ним операція «Перехоплення» у 1969 р. передбачала закриття більш ніж 4 тис. кілометрів американо-мексиканського кордону з метою скорочення ввезення мексиканської марихуани до США у період найвищого врожаю – вересень – жовтень. Р. Ніксон досяг своєї мети – зменшити постачання мексиканської марихуани в Америку. Однак посилення контролю на кордоні із Мексикою підірвало діяльність дрібних, незалежних мексиканських постачальників і у такий спосіб звільнило місце на ринку для великих організованих постачальників з Колумбії. А контрабандисти незабаром почали постачати великі партії іншого незаконного наркотику – кокаїну¹⁰. Відтак діяльність адміністрацій Р. Ніксона призвела до зміни наркопотоків у регіоні й викликала зворотній ефект – концентрацію наркоторговців у картелі та поширення сильнодіючого наркотику.

Усвідомивши небезпеку розповсюдження кокаїну, адміністрація Дж. Картера вдалася до декриміналізації марихуани. Проте кокаїн швидко завоював аудиторію й увесь період президенства Дж. Картера Сполучені Штати були свідком різкого зростання вживання кокаїну. З 1978 по 1984 рр. споживання кокаїну в США збільшилося з 19-25 тонн до 71-137 тонн – тобто на 700 %¹¹.

1980-ті рр. позначилися, з одного боку, зростанням уваги федерального уряду США до проблем наркоторгівлі та пов'язаних з цим процесом взаємовідносин із країнами-постачальниками наркотиків у Латинській Америці, а з іншого – ще більшою криміналізацією регіону та зростанням попиту на наркотики. На цей же період припав

⁵ Организованная преступность – вызов безопасности Латинской Америки [коллективное исследование] / отв. ред. Мартынов Б.Ф. – М.: ИЛА РАН, 2014. – 96 с.

⁶ Киридон А. М., Аладіна О., Гусейнова О. Латинська Америка в сучасному світі: основні тенденції розвитку [Електронний ресурс] / А. Киридон, О. Аладіна, О. Гусейнова. – Режим доступу до статті: <https://bit.ly/3d6DRv5>.

⁷ Вакарчук К. Протести в Еквадорі, Болівії, Чилі та реванш лівих сил в Аргентині: причини та наслідки для регіону [Електронний ресурс] / Катерина Вакарчук. – Режим доступу до док.: <https://bit.ly/34qYGNL> / – Загол. з екрану.

⁸ Remarks About an Intensified Program for Drug Abuse Prevention and Control [Electronic Resource]: speech Nixon Richard [was delivered June 17, 1971]. – Mode of access: <https://bit.ly/33wRroh>

⁹ Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control Act of 1970 [Electronic Resource]: Public Law 91-513 [released October 27, 1970]. – Mode of access: <https://bit.ly/2SuGL3q>

¹⁰ Гелбер Дж. Президентские войны с наркотиками. Часть 1 [Електронний ресурс] / Джек Гелбер // Альманах «Искусство Войны». – 02 апреля 2013. – Режим доступа к ресурсу: <http://navoine.info/pres-drug-1.html>

¹¹ America is at war [Electronic Resource]. – Mode of access: <https://stanford.io/343d5kz>. – Title from the screen.

розквіт діяльності Медельїнського наркокартелю.

Як і раніше, через засоби масової інформації, уряд вдавався до пропаганди здорового способу життя. Яскравим прикладом громадської уваги, яку привернуло питання вживання наркотиків у самих США, стала кампанія Ненсі Рейган «Просто скажи «ні»¹². Однак експерти в галузі і політики розуміли, що просто сказати «ні» – недостатньо.

Законом «Про всеосяжний контроль над злочинністю» 1984 р. було розширено коло покарань за зберігання марихуани, одночасно зменшивши деякі обмеження щодо відповідальних виробників та розповсюджувачів законних контрольованих речовин¹³. Відтак зусилля президента Р. Рейгана спрямовані на вироблення Конгресом та федеральними законодавчими органами більш суворих покарань за злочини пов'язані із наркотиками призвели до значного збільшення кількості ув'язнених за ненасильницькі злочини пов'язані із наркотиками¹⁴.

Надалі тенденція до перекладання відповідальності повністю на споживача наркотиків розвинулася у так звану програму «нульової терпимості» (zero tolerance) щодо останніх. Закон «Про боротьбу із зловживанням наркотиками» 1986 р. змінив програму федерального контролю за особами звільненими під нагляд з реабілітаційної системи на карну¹⁵.

Одночасно Р. Рейган вперше вивів незаконний обіг наркотиків у ранг загроз національній безпеці США¹⁶. Саме з цього часу можна говорити про градацію проблеми контролю незаконному обігу наркотиків із внутрішньополітичної сфери діяльності уряду у систему зовнішньополітичних пріоритетів США в Західній півкулі.

Менш ніж за місяць після підписання президентом цього закону Федеральне велике журі США в Маямі публікує звинувачувальний акт відносно лідерів Медельїнського картелю. З 1982 р. між США та Колумбією існувала угода про

екстрадицію¹⁷, яка зобов'язувала колумбійський уряд передавати США кокаїнових баронів, які займалися постачанням наркотиків до США, для здійснення правосуддя над ними. У випадку такої передачі лідери наркобізнесу розуміли, що їм не вдасться себе почувати так само вільно як би їх арештували у Колумбії.

Угоди про екстрадицію між США та іншими країнами Латинської Америки існували і раніше (з Чилі із 1902 р., з Кубою із 1926 р., з Мексикою із 1980 р., з Панамою із 1905 р. та ін.), але лише в другій половині 1980-х рр. екстрадиція почала використовуватися американськими адміністраціями задля посилення позицій у латиноамериканському просторі. Більшість урядів країн даного регіону не могла справитися самотужки із терором наркокартелів через високий рівень корупції та фактичну незахищеність перед воєнізованими силами наркокартелів. Так під натиском наркомафії у травні 1987 р. Верховний суд Колумбії проголосував за анулювання договору про екстрадицію із США¹⁸.

Відтоді питання екстрадиції стає ключовим інструментом політики США у галузі контролю наркотрафіку й – важливим механізмом впливу офіційної влади країн латиноамериканського регіону на наркаторгівців. З тих пір як Белісаріо Бетанкур – президент Колумбії з 1982 по 1986 рр., застосував екстрадицію до Карлоса Ледера (один із засновників Медельїнського наркокартелю – був засуджений довічне ув'язнення без права дострокового звільнення і ще на 135 років), наркомафія Колумбії усвідомила реальну загрозу з боку США. З одного боку це призвело до масового терору щодо власного населення, а з іншого – наркаторгівці оголосили про свою готовність здатися колумбійському правосуддю, повернути в країну капітали і вкласти їх в національну економіку, тільки б уникнути екстрадиції США.

Екстрадиція надовго зайняла центральне місце у відносинах між урядом Колумбії та наркомафією. У 1991 р. нова конституція Колумбії заборонила екстрадицію своїх громадян (ця стаття була скасована у 1996 р.). У той же день коли Колумбійська асамблея проголосувала за заборону екстрадиції в цій конституції – Пабло Ескобар (голова Медельїнського картелю) здається

¹² McGrath M. Nancy Reagan and the negative impact of the 'Just Say No' anti-drug campaign [Electronic Resource] / Michael McGrath // Topic Drugs/ – March 8, 2016. – Mode of access: <https://bit.ly/3j48y5x>

¹³ Comprehensive Crime Control Act of 1984 [Electronic Resource]: S.1762 — 98th Congress (1983-1984) [released September 22, 1984]. – Mode of access: <https://bit.ly/351o7WA>

¹⁴ War on Drugs [Electronic Resource]. – Mode of access: <https://bit.ly/2IwbZ8L>. – Title from the screen.

¹⁵ Sterling E. Drug Laws and Snitching [Electronic Resource] / E. Eric Sterling // Frontline. – Mode of access: <https://to.pbs.org/3LUsoNQ>. – Title from the screen.

¹⁶ Narcotics and National Security №221 [Electronic Resource]: National Security Decision Directive [released April 8, 1986]. – Mode of access: <https://bit.ly/32Jrh0B>

¹⁷ Colombia International Extradition Treaty with the United States [Electronic Resource]: 97th Congress [Date-Signed - September 14, 1979 / Date-In-Force - March 4, 1982]. – Mode of access: <https://bit.ly/3dIMSuR>

¹⁸ Colombia annuls extradition treaty 1987 [Electronic Resource]: Thirty Years of America's Drug War: A Chronology. – Mode of access: <https://to.pbs.org/3LQfJ31>

колумбійській поліції. Що дало йому можливість утримуватися у розкішній в'язниці, яку він сам побудував для себе¹⁹.

Одночасно зростає занепокоєння погіршенням ситуації щодо контролю обігу наркотичних речовин у країнах-експортерах Латинської Америки (Болівія, Еквадор, Колумбія, Мексика, Перу та ін.), підштовхнуло США до налагодження більш тісних зв'язків із цими країнами через багатостороннє співробітництво.

У 1986 р. було створено Міжамериканську Комісію по контролю за зловживанням наркотиками (Inter-American Drug Abuse Control Commission – CICAD). Як дорадчий орган Організації Американських Держав (ОАД) з питань наркотиків, комісія була покликана розвивати й сприяти послідовній антинаркотичній політиці у Західній півкулі²⁰. Для того щоб перетворитися у дієвий механізм співпраці між країнами й політичній еліті США, й політичній еліті країн Латинської Америки, перш за все, потрібно було узгодити свої погляди на природу й межі правозастосування щодо нелегальної наркоторгівлі. Тобто виникла необхідність розуміти та ідентифікувати природу й межі цієї загрози однаковим чином²¹.

Саме з другої половини 1980-х рр. починається процес уніфікації підходів до визначення напрямків та методів боротьби із незаконним обігом наркотиків у межах ОАД. Загалом погоджуючись із думкою знаного фахівця у сфері міжамериканських відносин Бетті Хорвітц щодо важливої ролі органів ОАД у процесі налагодження співробітництва між Сполученими Штатами та країнами Латинської Америки з питань запобігання наркоторгівлі, маємо, однак, зауважити, що США більше поклалися на власні можливості чинити тиск на держав-учасників наркотрафіку.

Так Б. Хорвітц вважає, що «уряди країн Латинської Америки можуть прийняти лідерство США на цьому поприщі лише якщо влада обох сторін продовжуватиме знаходити способи діяти, і тим самим стримувати владу один одного, в межах

міжнародних інституцій»²². Однак на думку, вже вищезазначених аналітиків К. Янгерс та Е. Розін «частіше уряд США використовував свої економічні та дипломатичні важелі для забезпечення співпраці, зокрема, використовуючи щорічну «сертифікацію», яка надавала можливість США відмовити у допомозі та торговельних пільгах країнам, які розглядалися як такі, що не виконували свою роль у боротьбі з незаконним обігом наркотиків. Через свою залежність від економічної допомоги та прагнення до торгових угод багато країн були зобов'язані приймати політику та програми, підтримувані Вашингтоном»²³.

Процес сертифікації став надзвичайно потужним інструментом США на шляху до посилення своїх позицій в латиноамериканському регіоні. Зокрема, він передбачав, що на початку кожного фінансового року (1 жовтня) Президент США мав відмовити у 50% зовнішньополітичної допомоги від США, призначеної для конкретної країни, до визначення сертифікації на, або після, 1 березня. У цей день Президент надсилав Конгресові перелік тих країн, які мають підстави на отримання допомоги США у повному обсязі. Надалі протягом 45 днів законодавчий орган разом із Президентом визначав країни, які матимуть змогу отримувати фінансову підтримку Сполучених Штатів²⁴.

Разом із проведенням неоліберальних реформ ринку, діяльність адміністрацій Р. Рейгана, відтак, посприяла поступовому зменшенню спроможності нових демократичних цивільних урядів взаємодіяти із США на паритетних засадах²⁵. Тому на кінець 1980-х – початок 1990-х рр. США мали можливість встановлювати «порядок денний» боротьби з незаконним обігом наркотиків у Західній півкулі.

Підтвердженням цього стало прийняття Конгресом США у листопаді 1988 р. закону «Про боротьбу із зловживанням наркотиками», який

¹⁹ Timeline: America's War on Drugs [Electronic Resource]. – Mode of access : <https://n.pr/35wZyT4> – Last updated: 14-Nov-2020. – Title from the screen.

²⁰ About the Inter-American Drug Abuse Control Commission [Electronic Resource]. – Mode of access: <https://bit.ly/35ukMka> – Last updated: 14-Nov-2020. – Title from the screen.

²¹ Horwitz B. The Role of the Inter-American Drug Abuse Control Commission (CICAD): Confronting the Problem of Illegal Drugs in the Americas [Electronic Resource] / Betty Horwitz // Latin American Politics and Society. – Summer 2010. – Vol.52, No. 2. – P. 141.

²² Horwitz B. The Role of the Inter-American Drug Abuse Control Commission (CICAD): Confronting the Problem of Illegal Drugs in the Americas [Electronic Resource] / Betty Horwitz // Latin American Politics and Society. – Summer 2010. – Vol.52, No. 2. – P. 142.

²³ Youngers C., Rosin E. Drugs and Democracy in Latin America: The Impact of U.S. Policy / Coletta A. Youngers and Eileen Rosin // WOLA Special Report. – November 2004. – P. 3–4.

²⁴ Perl R. F. Congress, International Narcotics Policy, and the Anti-Drug Abuse Act of 1988 / Raphael Francis Perl // Journal of Interamerican Studies and World Affairs. – 1988. – Vol. 30, no. 2/3. – P. 25.

²⁵ Horwitz B. Change in the Approach to the Drug Problem in the Americas [Electronic Resource] / Betty Horwitz // In book: New Approaches to Drug Policies. – January 2015. – Mode of access: <https://bit.ly/3kvoY7J>

мав ще одну офіційну назву – закон «Про національне лідерство у сфері боротьби з наркотиками» (National Narcotics Leadership Act). Даний закон задекларував головним завданням уряду США – створити «Америку вільну від наркотиків» (drug-free America) до 1995 р.²⁶. Звичайно, під Америкою розумілася уся Західна півкуля, про що свідчить четвертий розділ цього документу під назвою «Акт про міжнародний контроль над наркотиками».

Положення, виголошені в цьому розділі, фактично визначили політику США щодо протидії незаконному обігу наркотиків у міжамериканському просторі на майбутнє десятиліття. Відповідно до цих положень Конгрес закликав:

«Державного секретаря США звернутися до очільників інших агентств США та урядів країн Західної півкулі з приводу створення всеохоплюючого, спільного плану для боротьби з міжнародною торгівлею кокаїном;

Державний департамент США створити регіональний антинаркотичний тренувальний центр у Карибському регіоні; асигнувати 3,5 млн. дол. на програми військової допомоги, пов'язані із наркотиками у Латинській Америці або Карибському регіоні;

дозволити використовувати військову допомогу, кошти на цілі навчальної та професійної підготовки для забезпечення зброєю, боєприпасами та особовим складом безпосередньо іноземні правоохоронні підрозділи, задіяні у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків у випадку, якщо країна-отримувач має демократичні інститути і якщо ця країна не займається систематичним грубим порушенням міжнародно-визаних прав людини;

дозволити Експортно-імпортному банкові США надавати позики на товари або послуги для продажу у сфері оборони країнам, які потребують сертифікації, і які мають демократичні інститути якщо Президент сертифікує ці продажі такими, що відповідають національним інтересам США»²⁷.

Не вдаючись до детального аналізу процесу сертифікації, який також був розписаний у цьому законі, цілком достовірно можна констатувати два важливі елементи політики Сполучених Штатів щодо діалогу із країнами Латинської Америки, які

були вироблені на кінець 1980-х рр. По-перше, сертифікація стала ключовим інструментом фінансово-торгівельного тиску США на латиноамериканські країни у своїх спробах задавати тон і методи боротьби із обігом наркотиків. По-друге, явним стає наголос на мілітаризацію процесу боротьби із наркотрафіком.

І хоча Закон 1988 р. був підписаний Р. Рейганом, Дж. Г. У. Буш, будучи віце-президентом в той час, відіграв не останню роль у творенні цього акту. Ще з 1982 р. Дж. Буш-старший наполягав на залученні ЦРУ та військових США до зусиль щодо боротьби із наркотрафіком²⁸. Ставши президентом, Дж. Г. У. Буш отримав можливість реалізувати своє бачення вирішення даної проблеми повною мірою.

У листопаді 1989 р. його адміністрація представила «Андську Ініціативу»²⁹. Її центральною ідеєю стало розширення прав і можливостей військових і поліцейських сил країн Латинської Америки для здійснення заходів у боротьбі із наркотиками за підтримки США. Одночасно Пентагон був визначений Конгресом США, як «єдине провідне агентство» для виявлення та моніторингу незаконного постачання наркотиків до Сполучених Штатів. З цього часу, через роль, яка відводилася латиноамериканським та американським військовим силам у війні з наркотиками, термін «мілітаризація» став широко застосовуватися для опису американських зусиль на цьому поприщі³⁰.

Така точка зору була в повній мірі обґрунтованою, особливо після військового вторгнення США у Панаму в грудні 1989 р., яке отримало назву операція «Справедлива справа» (Operation Just Cause). Довгий час диктатор Панамі Мануель Нор'єга співпрацював з колумбійським медельїнським картелем, що і стало приводом до введення військ США в країну. У Панамі висадилися 24 тисячі солдатів. Нор'єга був схоплений і після суду в США в 1992 р. засуджений до сорока років в'язниці за участь в незаконному обігу наркотиків, відмиванні грошей і вимаганні.

Незважаючи на прагнення Сполучених Штатів сприяти розвитку демократичних інститутів у

²⁶ Anti-Drug Abuse Act of 1988 [Electronic Resource]: H.R. 5210 (100th Congress) [released November 18, 1988]. – Mode of access: <https://bit.ly/3k5ejRP>

²⁷ Perl R. F. Congress, International Narcotics Policy, and the Anti-Drug Abuse Act of 1988 / Raphael Francis Perl // Journal of Interamerican Studies and World Affairs. – 1988. – Vol. 30, no. 2/3. – P. 35.

²⁸ Scott P. Cocaine Politics: Drugs, Armies, and the CIA in Central America / Peter Dale Scott and Jonathan Marshall. – CA: University of California Press, 1998. – P. 2.

²⁹ The White House Fact Sheet on Andean Region Trade Initiatives // Weekly Compilation of Presidential Documents: Administration of George Bush [November 1, 1989]. – P. 1659 – 1660.

³⁰ Youngers C., Rosin E. Drugs and Democracy in Latin America: The Impact of U.S. Policy / Coletta A. Youngers and Eileen Rosin // WOLA Special Report. – November 2004. – P. 3.

латиноамериканському світі, зростаюча військова допомога США викликала низку негативних тенденцій. Вже на початок 1990-х рр. серед експертів висловлюються припущення, що модель ударів по головних місцях виробництва та обігу наркотичних речовин є неефективною³¹. Навпаки – кількість культивованих наркотичних засобів неспинно зростала. Висока мобільність і адаптивність наркоторгівців, на думку більшості американських дослідників, стала можливою саме в результаті політики США щодо протидії незаконному обігу наркотиків³².

Адміністрація Дж. Буша – старшого у своїй стратегії боротьби із незаконним обігом наркотиків спиралася на загальні установки ринкової моделі економіки, вважаючи, що політика спрямована на зменшення попиту на цей товар призведе до збільшення ціни на нього, а відтак – до мінімізації доступності до нього³³. Однак не варто забувати, що незаконна торгівля наркотичними засобами не є звичайним продуктом на ринку і в повній мірі не може підпорядковуватися законам попиту і пропозиції. В цьому випадку споживання не може бути безпосередньо пов'язане із попитом, оскільки на відміну від інших продуктів, наркотики викликають фізичну та психологічну залежність. Саме ця особливість наркотиків як товару означає, що попит істотно не змінюється навіть тоді коли пропозиція зменшується і зростає ціна³⁴.

Зусилля по скороченню постачання наркотиків змінювали й удосконалювали методи та засоби наркотрафіку й наркоторгівлі. Американські експерти назвали це явище ефектом «повітряної кулі» (balloon effect), коли спроби США щодо скорочення вирощування або/та виробництва наркотичних засобів в одному регіоні спричиняють його зростання в іншому – раніше майже не задіяному в даній діяльності. Й випадок з Колумбією є показовим у цьому відношенні. Адже у першій

половині 1980-х рр. у Болівії культивувалося близько 25 % коки, яка доставлялася у США, а у Перу – 65%³⁵. Дійсно в результаті діяльності США кількість культивування коки зменшилася в цих країнах. Одночасно ця ж діяльність змусила наркоторгівців перенаправити маршрути через Колумбію. Саме тому Перший андський саміт щодо протидії наркоторгівлі, який відбувся 15 лютого 1990 р., проходив саме у Картахені (Колумбія) за участі США, Болівії, Перу й Колумбії.

Уряди країн Латинської Америки все більш гучно почали висловлювати побоювання що політика США веде до «колумбізації» регіону. Адже близько половини коштів виділених адміністрацією Дж. Буша-старшого в межах «Андської Ініціативи» припадало на допомогу Колумбії (всього на цю ініціативу було виділено 2,2 млрд. дол. на 1990 – 1994 фінансові роки³⁶), а саме – на навчання колумбійських військових та поліцейських сил. Й тому в латиноамериканському політикумі поступово почала зростати опозиція проти американської політики, зокрема – у сфері кампаній по фумігації з повітря плантацій коки, оскільки вони позначаються на здоров'ї вразливих груп населення, включаючи дітей, та розповсюдженню колумбійського конфлікту на інші території³⁷.

Невдовзі ці побоювання виправдали себе повною мірою. Наступною країною Латинської Америки, яка відчула на собі ефект «повітряної кулі» стала Мексика. Високий рівень корумпованості правоохоронних органів країни та її політичної верхівки, а також – зростаючий рівень насильства з боку наркоторгівців проти держави, політиків, журналістів, підштовхнули Президента Мексики Карлоса Салінаса де Гортарі у 1992 р. видати статут для офіцерів ДЕА (Управління боротьби з наркотиками – створене у 1973 р.) у своїй країні. За цими правилами було обмежено кількість агентів у Мексиці, позбавлено їх дипломатичного імунітету, заборонено носити зброю та визначено певні міста, в яких вони могли жити³⁸.

³¹ Youngers C., Rosin E. Drugs and Democracy in Latin America: The Impact of U.S. Policy / Coletta A. Youngers and Eileen Rosin // WOLA Special Report. – November 2004. – P. 1.

³² Horwitz B. The Role of the Inter-American Drug Abuse Control Commission (CICAD): Confronting the Problem of Illegal Drugs in the Americas [Electronic Resource] / Betty Horwitz // Latin American Politics and Society. – Summer 2010. – Vol. 52, No. 2. – P. 146.

³³ National Drug Control Strategy [Electronic Resource]: National Criminal Justice Reference Service [September 15, 1989]. – Mode of access: <https://bit.ly/3prLTob>

³⁴ Librett C. America's War on Drugs: Applying a Supply and Demand Framework for the Opioid Epidemic through the Lens of Federalism [Electronic Resource]: Senior Theses, Trinity College, Hartford, CT 2018. – Mode of access: <https://bit.ly/32J6Yk1>

³⁵ Zepeda R. Cooperation and Drug Policies in the Americas: Trends in the Twenty-First Century / edited by Roberto Zepeda and Jonathan Rosen. – Lexington Books, 2014. – P. x.

³⁶ Perl R. F. United States Andean Drug Policy: Background and Issues for Decisionmakers/ Raphael Francis Perl // Journal of Interamerican Studies and World Affairs. – 1992. – Vol. 34, No. 3, Special Issue: Drug Trafficking Research Update. – P. 14.

³⁷ Amatangelo G. Andean Regional Initiative: A Policy Fated to Fail [Electronic Resource] / Gina Amatangelo. – Mode of access: <https://bit.ly/3kxctIE> – Last updated: 14-Nov-2020. – Title from the screen.

³⁸ Timeline: America's War on Drugs [Electronic Resource]. – Mode of access : <https://n.pr/35wZyT4> – Last updated: 14-Nov-2020. – Title from the screen.

Дистанціювання Мексики від спроб США контролювати ситуацію із наркотиками в регіоні, однак, не було проявом кардинальних змін у відносинах між країнами у галузі протидії незаконному обігу наркотиків. Діяльність Сполучених Штатів на даному поприщі традиційно розглядалася урядом Мексики як захід з обмеження суверенітету останньої. Навіть після набуття чинності у 1994 р. Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (НАФТА – The North American Free Trade Agreement) Президент Мексики Ернесто Седільо (Президент Мексики з 1994 по 2000 рр.) наголошував, що боротьба з нарко-потокми має бути виключно компетенцією Мексиканських штатів³⁹.

З моменту оголошення Р. Ніксоном війни з наркотиками ступінь американсько-мексиканської співпраці або її відсутність були прямо пов'язані з односторонньою діяльністю США з цього питання⁴⁰. Незважаючи на покращення американо-мексиканських відносин у 1990-ті рр., політику США у питаннях контролю наркотрафіку лише номінально можна розглядати як двосторонні потуги. Як і раніше більшість рішень національної політики щодо наркотиків у Латинській Америці приймалися під сильним американським тиском й, зазвичай – з метою посилення контролю. Цей універсальний підхід (one-size-fits-all approach) до стратегії боротьби з наркотиками заважав країнам реагувати на локальні проблеми⁴¹.

Протягом 1990-х рр. проблеми посилення криміналізації, корумпованості політикуму та осіб причетних до правосуддя, нехтування правами людини та принципами демократії для Мексики стали прямим наслідком, з одного боку, недієздатності національних на місцевих органів влади протистояти проблемі, а з іншого – неефективною, і навіть згубною, політикою США у сфері контролю над наркотрафіком.

Коли фокус торгівлі наркотиками розширився до Карибського басейну у 1980-х роках, безпосередня орієнтація уряду США щодо протидії постачання наркотиків повітрям та водою, в кінцевому рахунку, полегшила контроль над наземними маршрутами мексиканським картелям⁴². Цьому

також посприяло й ослаблення колумбійських наркокартелів. Після загибелі Пабло Ескобара, у 1993 р., та низки арештів лідерів картелю Калі, у 1995 р., роль мексиканських наркоторгівців посилювалася й Мексика перетворилася із пункту перевезення та перевантаження наркотиків у їх оптового виробника. Таким чином стратегія Сполучених Штатів щодо ударів по місцях-виробництва наркотичних речовин та обмеженню поставок у 1990-ті рр. переорієнтовується на Мексику.

Виступаючи ініціатором договору про вільну торгівлю – НАФТА, адміністрації Б. Клінтона належало вирішити дилему: як сприяти відносно вільному переміщенню товарів між США та Мексикою й, одночасно обмежити незаконні транскордонні потоки. Тож урядам довелося вийти за межі звичайних схем управління кордонами шляхом обміну митною та міграційною інформацією. Певною мірою збільшення торгівлі між країнами посилювало переваги співпраці та допомогло подолати попередню напруженість між ними⁴³.

Однак збільшення економічної взаємозалежності хоч і проклало шлях до розвитку широкої та постійної співпраці між США та Мексикою, тим самим – забезпечило значне посилення втручання держави щодо забезпечення безпеки кордонів. Щорічний бюджет США на прикордонний патруль збільшився з 362 млн. дол. США у 1993 р. до понад 3,6 млрд. дол. США у 2016 році, тобто зріс на 930% ! Так економічні ресурси, асигновані на утримання прикордонного патрулю, були не стандартизованою процедурою в межах співпраці по договору НАФТА, а – спробою зменшити незаконний потік наркотиків та мігрантів⁴⁴.

Загалом важко оцінити загальний ефект щодо співпраці по угоді НАФТА. Але американські експерти схилиються до висновку про негативний вплив даного співробітництва на стримування наркоторгівлі. Оскільки дешеві американські сільськогосподарські товари заповнили мексиканські ринки, мексиканська сільськогосподарська промисловість сильно постраждала, що викликало розширення сфери вирощування наркотиків серед збіднілих верств населення⁴⁵.

³⁹ María José Reyes Retana Fernández NAFTA's impact on US-Mexican border security: drug, trade and migration [Electronic Resource]: Graduate Student at Sciences Po/PSIA [December 2017]. – Mode of access: <https://bit.ly/2UtGyOK>

⁴⁰ Там само. Р. 7.

⁴¹ Youngers C., Rosin E. Drugs and Democracy in Latin America: The Impact of U.S. Policy / Coletta A. Youngers and Eileen Rosin // WOLA Special Report. – November 2004. – P. 2.

⁴² Teague A. How Our War on Drugs Undermines Mexico [Electronic Resource] / Aileen Teague . – Mode of access: <https://bit.ly/38I37HV>. – Title from the screen.

⁴³ María José Reyes Retana Fernández NAFTA's impact on US-Mexican border security: drug, trade and migration [Electronic Resource]: Graduate Student at Sciences Po/PSIA [December 2017]. – Mode of access: <https://bit.ly/2UtGyOK>. – P. 3.

⁴⁴ María José Reyes Retana Fernández NAFTA's impact on US-Mexican border security: drug, trade and migration [Electronic Resource]: Graduate Student at Sciences Po/PSIA [December 2017]. – Mode of access: <https://bit.ly/2UtGyOK>. – P. 6.

⁴⁵ Teague A. How Our War on Drugs Undermines Mexico [Electronic Resource] / Aileen Teague . – Mode of access: <https://bit.ly/38I37HV>. – Title from the screen.

Визнаючи, що двостороння співпраця в цей період стимулювала вироблення якісно нового рівня інтеграції між США та Мексикою, і все-таки мексиканські лідери навчились використовувати правильну мову «війни проти наркотиків», яка була орієнтована на американських колег, що, в свою чергу, дозволило використовувати американські ресурси для просування власних інтересів на практиці. Насправді контроль над наркотиками ніколи не був першочерговим завданням уряду Мексики. Американська війна з наркотиками поступово нарощувала мілітаризацію поліції в Мексиці, але дані свідчать про те, що мексиканські політичні лідери використовували цю допомогу аби придушити внутрішньополітичне інакомислення, що з часом зміцнило позиції мексиканських наркокартелів⁴⁶.

У другій половині 1990-х рр. зв'язки між представниками пануючої в Мексиці Інституційно-революційної партії та наркокартелями стали настільки очевидними, що партія, яка управляла Мексикою близько 70 років, програла на виборах 2000 р. кандидату в президенти Вінсенте Фоксу – представнику Партії Національної дії.

Щодо Андського регіону, то на рубежі XX – XXI століть порушення прав людини численними кримінальними угрупованнями, відмивання грошей, корупція та ін. залишалися головними проблемами для Болівії, Колумбії, Еквадору й Перу – основних країн, які були задіяні у виробництві або транзиті кокаїну. І все ж найбільше американської допомоги отримувала, як і раніше, Колумбія. Затяжна громадянська війна між представниками офіційної влади й ліворадикальними угрупованнями (ФАРК – Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia та інші організації) фактично підвела Колумбію до межі економічного й політичного краху. Саме тому передвиборна кампанія Андреса Пастрани Аранго (президент Колумбії з 1998 р. по 2002 р.) під гаслами організації «Плану Маршала для Колумбії» отримала широкий відгук серед місцевого населення. Припиненню військового конфлікту, за цим планом, мала сприяти фінансова підтримка США та ЄС. На думку А. Пастрани, саме низький рівень життя колумбійських селян був причиною розвитку наркобізнесу й продовження громадянської війни⁴⁷.

⁴⁶ Teague A. Why abruptly abandoning the drug war is a bad idea for Mexico [Electronic Resource] / Aileen Teague. – Mode of access: <https://wapo.st/2Uri8W9>. – Title from the screen.

⁴⁷ Петрыкина Д. В. США и Колумбия на современном этапе сотрудничества / Петрыкина Дарья Владимировна // Известия Саратовского университета. Новая серия. Серия: История. Международные отношения. 2013. Т. 13, вып. 3. С. 57 – 58.

Після перемоги на виборах А. Пастрани розпочав втілення плану через переговори із адміністрацією Б. Клінтона. До жовтня 1999 р. проєкт угоди між США та Колумбією отримав назву «План миру, процвітання і зміцнення держави»⁴⁸, який був затверджений в Конгресі США в липні 2000 р. як остаточний варіант «Плану Колумбія». Подолавши численні кабінети американських сенаторів, «План Колумбія» став скоріше вже планом США, ніж Колумбії. Однак такий стан речей задовольняв обидві сторони оскільки гарантував вироблення єдиного алгоритму боротьби із наркоторгівлею, хоча, із власними цілями для кожного із учасників договору.

З приходом до влади у Мексиці та Колумбії лідерів «нової хвилі» наприкінці 1990-х рр., які намагалися виробити дієві спроби протистояння загрози наркокартелям вже у 2000-х рр., й пов'язане із цим посилення насилля з боку наркоторгівців, відкривають новий етап у протидії незаконного обігу наркотиків та – у відносинах із Сполученими Штатами з цього питання.

Безумовно, забезпечуючи у Латиноамериканському світі свої геополітичні інтереси, Сполучені Штати завжди були зацікавлені у стабілізації ситуації в регіоні. Тому проблема наркобізнесу стала потужним викликом для американської дипломатії та суспільства, рівною мірою – як і для країн Латинської Америки. Однак діалог між США і країнами Андського регіону та Карибського басейну щодо протидії незаконному обігу наркотиків до середини 1980-х рр. відбувався скоріше в односторонньому порядку. Внутрішньополітична стратегія США полягала у докладанні максимуму зусиль з метою скорочення попиту на наркотичні речовини всередині самих Сполучених Штатів. Але невпинне зростання проблеми збільшення як обсягу наркотиків у американському регіоні, так і їх якісного вдосконалення у вигляді кокаїну, змусило уряд США вивести проблему подолання загрози поширення наркотиків у ранг зовнішньополітичних завдань.

В умовах завершення «холодної війни» й зважаючи на неспроможність місцевих урядів у країнах Латинської Америки забезпечити стабільність економічного і політичного становища, Сполучені Штати виявилися єдиною можливою силою, яка була здатна очолити боротьбу із поширенням незаконного обігу наркотиків у Західній півкулі. Ця

⁴⁸ Presidency of Colombia. «Plan Colombia : Plan for Peace, Prosperity, and the Strengthening of the State». Bogotá, Colombia (1999) [Electronic Resource]. – Mode of access: <https://bit.ly/3npiGZi>. – Title from the screen.

обставина наклала свій відбиток на подальший характер діалогу США – Латинська Америка на даному поприщі. Саме в другій половині 1980-х рр. виникла необхідність спільного формулювання загроз, які несли у собі наркоторгівля, і вироблення єдиного погляду на шляхи подолання цих загроз.

Уніфікація поглядів на методи боротьби із незаконним обігом наркотиків відбувалася в межах регіональної організації – Міжамериканської Комісії по контролю за зловживанням наркотиками. І хоча цей механізм дійсно став дієвим у процесі налагодження діалогу, від початку США мали можливість встановлювати порядок денний боротьби із наркоторгівлею через цю організацію. Одночасно прямі економічні(сертифікація) та політичні(екстрадиція) важелі впливу стали ключовим елементом політики США щодо протидії незаконному обігу наркотиків у латиноамериканському регіоні.

Знаковим у цьому відношенні став закон 1988 р. «Про боротьбу із зловживанням наркотиками», який чітко визначив непаритетний характер і межі співпраці Сполучених Штатів із країнами-виробниками наркотиків, задекларувавши провідну роль за США.

Загалом варто погодитися із думкою більшості дослідників, що діяльність американських адміністрацій другої половини 1980-х – 1990-х рр. щодо протидії незаконному обігу наркотиків мала низку негативних наслідків: нарощування мілітаризації, ефект «повітряної кулі», криміналізація та послаблення демократичних інституцій у країнах-виробниках та країнах-постачальниках наркотиків. Не зовсім зрозумілим у цьому відношенні є питання про першопричину згаданих тенденцій. Адже саме заходи щодо обмеження і стримування обігу незаконних наркотичних речовин викликали консолідацію та посилення наркокартелів. З іншого боку, відсутність регулювання могла викликати ще більш руйнівні наслідки.

І все ж діяльність США із другої половини 1980-х рр. у цій сфері сприяла налагодженню відносин із країнами Латинської Америки саме у формі діалогу. Хоча Сполучені Штати мали можливість коригувати політику протидії незаконному обігу наркотиків відповідно до своїх зовнішньополітичних пріоритетів, спільність стратегічних завдань на даному напрямку із країнами Андського регіону та Карибського басейну забезпечила необхідні умови для налагодження тісної співпраці і вироблення механізмів цієї співпраці.

References

- Organizovannaya prestupnost' – vyzov bezopasnosti Latinskoj Ameriki [kollektivnoe issledovanie] / otv. red. Marty-nov B.F. – M.: ILA RAN, 2014. – 96 s.
- Petrykina D. V. SSHA i Kolumbiya na sovremenom etape sotrudnichestva / Petrykina Dar'ya Vladimirovna // Izves-tiya Saratovskogo universiteta. Novaya seriya. Seriya: Istoriya. Mezhdunarodnye otnosheniya. 2013. T. 13, vyp. 3. S. 57 - 61.
- Vakarchuk K. Protesty v Ekvadori, Bolivii, Chyli ta revansh livitykh syl v Arhentyini: prychny ta naslidky dlia rehionu [Elektronnyi resurs] / Kateryna Vakarchuk. – Rezhym dostupu do dok.: <https://bit.ly/34qYGNL> /. – Zanol. z ekranu.
- Gelber Dzh. Prezidentskie voyny s narkotikami. Chast' 1 [Elektronnyi resurs] / Dzhek Gelber // Al'manakh «Iskusstvo Voiny». – 02 aprelya 2013. – Rezhim dostupa k resursu: <http://navoine.info/pres-drug-1.html>
- Kyrydon A. M., Aladina O., Huseinova O. Latynska Ameryka v suchasnomu sviti: osnovni tendentsii rozvytku [Elek-tronnyi resurs] / A. Kyrydon, O. Aladina, O. Huseinova. – Rezhym dostupu do statyi: <https://bit.ly/3d6DRv5>.
- Perl R. F. Congress, International Narcotics Policy, and the Anti-Drug Abuse Act of 1988 / Raphael Francis Perl // Journal of Interamerican Studies and World Affairs. – 1988. – Vol. 30, no. 2/3. – P. 19 – 51.
- Perl R. F. United States Andean Drug Policy: Background and Issues for Decisionmakers/ Raphael Francis Perl // Journal of Interamerican Studies and World Affairs. – 1992. – Vol. 34, No. 3, Special Issue: Drug Trafficking Research Update. – P. 13 – 35.
- Scott P. Cocaine Politics: Drugs, Armies, and the CIA in Central America / Peter Dale Scott and Jonathan Marshall. – CA: University of California Press, 1998. – 279 p.
- The White House Fact Sheet on Andean Region Trade Initiatives // Weekly Compilation of Presidential Documents: Administration of George Bush [November 1, 1989]. – P. 1659 – 1660.
- Youngers C., Rosin E. Drugs and Democracy in Latin America: The Impact of U.S. Policy / Coletta A. Youngers and Eileen Rosin // WOLA Special Report. – November 2004. – P. 1–15.
- Zepeda R. Cooperation and Drug Policies in the Americas: Trends in the Twenty-First Century / edited by Roberto Zepeda and Jonathan Rosen. – Lexington Books, 2014. – 288 p.

About the Inter-American Drug Abuse Control Commission) [Electronic Resource]. – Mode of access: <https://bit.ly/35ukMka> – Last updated: 14-Nov-2020. – Title from the screen.

Amatangelo G. Andean Regional Initiative: A Policy Fated to Fail [Electronic Resource] / Gina Amatangelo. – Mode of access: <https://bit.ly/3kxctIE> – Last updated: 14-Nov-2020. – Title from the screen.

America is at war [Electronic Resource]. – Mode of access: <https://stanford.io/343d5kz>. – Title from the screen.

Anti-Drug Abuse Act of 1988 [Electronic Resource]: H.R. 5210 (100th Congress) [released November 18, 1988]. – Mode of access: <https://bit.ly/3k5ejRP>

Colombia annuls extradition treaty 1987 [Electronic Resource]: Thirty Years of America's Drug War: A Chronology. – Mode of access: <https://to.pbs.org/3lQfJ31>

Colombia International Extradition Treaty with the United States [Electronic Resource]: 97th Congress [Date-Signed - September 14, 1979 / Date-In-Force - March 4, 1982]. – Mode of access: <https://bit.ly/3dIMSuR>

Comprehensive Crime Control Act of 1984 [Electronic Resource]: S.1762 — 98th Congress (1983-1984) [released September 22, 1984]. – Mode of access: <https://bit.ly/351o7WA>

Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control Act of 1970 [Electronic Resource]: Public Law 91-513 [released October 27, 1970]. – Mode of access: <https://bit.ly/2SuGL3q>

Horwitz B. Change in the Approach to the Drug Problem in the Americas [Electronic Resource] / Betty Horwitz // In book: New Approaches to Drug Policies. – January 2015. – Mode of access: <https://bit.ly/3kvoY7J>

Horwitz B. The Role of the Inter-American Drug Abuse Control Commission (CICAD): Confronting the Problem of Illegal Drugs in the Americas [Electronic Resource] / Betty Horwitz // Latin American Politics and Society. – Summer 2010. – Vol.52, No. 2. – P. 139 – 165.

Librett C. America's War on Drugs: Applying a Supply and Demand Framework for the Opioid Epidemic through the Lens of Federalism [Electronic Resource]: Senior Theses, Trinity College, Hartford, CT 2018. – Mode of access: <https://bit.ly/32J6Yk1>

Lopez G. Was Nixon's war on drugs a racially motivated crusade? It's a bit more complicated [Electronic Resource] / German Lopez. – Mar 29, 2016. – Mode of access <https://bit.ly/36FBwWC>

María José Reyes Retana Fernández NAFTA's impact on US-Mexican border security: drug, trade and migration [Electronic Resource]: Graduate Student at Sciences Po/PSIA [December 2017]. – Mode of access: <https://bit.ly/2UtGyOK>

McGrath M. Nancy Reagan and the negative impact of the 'Just Say No' anti-drug campaign [Electronic Resource] / Michael McGrath // Topic Drugs/ – March 8, 2016. – Mode of access: <https://bit.ly/3j48y5x>

Narcotics and National Security №221 [Electronic Resource]: National Security Decision Directive [released April 8, 1986]. – Mode of access: <https://bit.ly/32Jrh0B>

National Drug Control Strategy [Electronic Resource]: National Criminal Justice Reference Service [September 15, 1989]. – Mode of access: <https://bit.ly/3prLTob>

Presidency of Colombia. «Plan Colombia : Plan for Peace, Prosperity, and the Strengthening of the State». Bogotá, Colombia (1999) [Electronic Resource]. – Mode of access: <https://bit.ly/3npiGZi>. – Title from the screen.

Remarks About an Intensified Program for Drug Abuse Prevention and Control [Electronic Resource]: speech Nixon Richard [was delivered June 17, 1971]. – Mode of access: <https://bit.ly/33wRroh>

Sterling E. Drug Laws and Snitching [Electronic Resource] / E. Eric Sterling // Frontline. – Mode of access: <https://to.pbs.org/3lUSoNQ>. – Title from the screen.

Teague A. How Our War on Drugs Undermines Mexico [Electronic Resource] / Aileen Teague . – Mode of access: <https://bit.ly/38I37HV>.

Teague A. Why abruptly abandoning the drug war is a bad idea for Mexico [Electronic Resource] / Aileen Teague . – Mode of access: <https://wapo.st/2Uri8W9>. – Title from the screen.

Timeline: America's War on Drugs [Electronic Resource]. – Mode of access : <https://n.pr/35wZyT4> – Last updated: 14-Nov-2020. – Title from the screen.

Treasury and General Government Appropriations Act of 1998 [Electronic Resource]: H.R. 2378 (105th Congress) [released October 10, 1997]. – Mode of access: <https://bit.ly/3eWfm40>

War on Drugs [Electronic Resource]. – Mode of access: <https://bit.ly/2IwbZ8l>. – Title from the screen.